

Luiz Volters

Kofer
gospode
Sinkler

Prevela
Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

Louise Walters

MRS SINCLAIR'S SUITCASE

Copyright © Louise Walters 2014

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ijanu, Oliveru, Emili, Džud,
Finu i Stenliju s ljubavlju*

Prvo poglavlje

8. februar 1941.

Draga moja Doroteja,

U ratu ljudi gube nadu. Van sebe su. Istina je da te volim i žao mi je što tek sad to priznajem. Ti mene voliš. Nikad neću zaboraviti kako si mi dodirivala glavu i vrat kad si mislila da spavam. To je dodir ljubavi i uopšte nije izmišljen. Nikad me više niko neće tako dotaći. To znam. Zbog toga sam na gubitku.

Oprosti mi, Doroteja, što ja tebi ne mogu oprostiti. To što radiš onom detetu, detetovoj majci, pogrešno je. Nije na mestu, kao što nisam ni ja, primoran da napustim domovinu i možda da se nikad ne vratim. Ni ti se nikad nećeš povratiti ako nastaviš ovako. A nastavićeš. Već sad ne možeš natrag. A znam i da nećeš. Duša ti se neće povratiti od ovog što radiš. Veruj mi, molim te. Primajući jedno u naručje, gubiš drugo. Ne mogu to podneti. Znaš i zašto.

Nije mi milo što ti ovo pišem. Zapravo, plačem. Kad se jednom ovaj rat završi – a mora se završiti – mogli smo stvoriti zajednički život. Jedini veliki san i želja

meni su da provedem život s tobom. Nakon našeg prvog susreta, dok sam odlazio na biciklu, znao sam da si mi potrebna kao što mi treba voda. Znao sam da si za sva vremena, čak i ako vremena nema. Čim sam te upoznao, pomislio sam na brak. Ali njega neće biti. Ti si časna žena, ali ovo što radiš nije časno. Toliko se trudiš da budeš dobra, a opet pobijaš sebe, prizivaš nečasnost. Ne mogu jasno da pišem, ali ćeš me razumeti. Prelepa moja Doroteja, uprkos svemu, naše prijateljstvo se mora okončati. Želim ti svu radost ovog sveta.

Tvoj Jan Pjetrikovski

(Ovo pismo sam našla u knjizi *Napredovanje deteta: od doline uništavanja do beskrajne slave*, objavljenoj 1910. Knjigu sam stavila Filipu na sto da joj odredi cenu, pa smo je smestili u vitrinu s antikvarnim knjigama, po ceni od petnaest funti.)

Čistim knjige. Skidam im prašinu sa hrbata, sa stranica, ponekad stranu po stranu, što je mukotrpan posao i škodi grlu. U knjigama pronalazim ponešto skriveno: osušeno cveće, pramenove kose, ulaznice, etikete, recepte, priznanice, slike, razglednice, svakakve kartice. Pronalazim pisma, neobjavljena dela običnog sveta, mučenog sveta, nepismenog sveta. Nezgrapno ili tečno napisana, sve su to ljubavna pisma, svakodnevna pisma, tajna pisma i prizemna pisma o voću, bebama, teniskim mečevima, pisma potpisana sa Mardžori ili Džin. Moj gazda Filip, odavno naviknut na sve to, nezainteresovan je, pa šta sâm nađe, ostavi sa strane da ja pogledam. Uvek me podseti kako ne mogu sve da sačuvam. Naravno, u pravu je. Samo, ne mogu da se nateram da se rešim tih isečaka i snimaka života koji su nekad bili (a možda i dalje jesu) tako značajni.

U knjižaru *Staro i novo* ušla sam pre jedanaest godina, kao kupac, a sutradan sam ponovo došla, kao prvi prodavac u njoj. Vlasnik i upravnik knjižare Filip, žestok pod prividom mirnoće, zamolio me je da radim za njega. Kao što je rekao, uskoro ulazimo u nov milenijum, pa je vreme za promene. Vreme je da se tome prida značaj. Cenio je moju ljubav prema knjigama i sposobnost opštenja s ljudima. Tvrдио je da su njemu ljudi „teški“.

„Zar nisu uglavnom pogani?“, kazao je, a ja sam se donekle s tim složila.

Jednom je izjavio i: „Knjige kazuju mnogo više od onog što je na odštampanim stranicama.“

Jesam li to znala? Jesam. Knjige mirišu, krckaju, pričaju. Trenutno vam je u ruci živ stvor, što diše i šapuće, u ruci vam je knjiga.

Onog dana kad sam počela da radim u njegovoj knjižari, Filip mi je rekao: „Proučavaj knjige, miriši ih, slušaj ih. Višestruko će ti se vratiti.“

Sređujem police. Staram se da knjige ne budu pretesno poređane. Nove naručujem svake godine u maju, kad cvetovi voćki počnu da odbacuju latice i sunce sija kroz francuske prozore prostrane sobe u dnu knjižare, sobe u kojoj držimo polovne dokumentarne knjige i beletristiku u tvrdom povezu, a sunčeva prolećna toplota mi greje leđa kao ogromna smirujuća ruka dok laste, cvrkućući i gosteći se muovama, preleću baštu. Ujutro kuvam kafu, posle podne čaj. Pomažem u razgovorima s novim osobljem: osamnaestogodišnjom studentkinjom Sofijom koja je pauzirala na godinu dana studije, a kako je neodređeno produžila pauzu, još je s nama, i odnedavno Dženom, koja je postala Filipova ljubavnica samo dve

nedelje pošto je došla da radi. Džena zapravo i nije imala razgovor za posao. Kao i ja, ušla je u *Staro i novo* kao kupac. Kao i meni, u nehajnom razgovoru joj je ponuđen posao.

Niko nije strasnije vezan za knjige, za štampanu reč, od mog gazde Filipa Olda. Njega pokreće ljubav prema knjigama, prema knjizi kao takvoj, njenom mirisu, dodiru, starosti, poreklu. Knjižara mu je velika, s visokim tavanicama i kamenim podnim pločama koje odzvanjaju po mnogim prostorijama – ukupno ih je šest, a postoji i dodatni magacin na spratu. Sve su prostrane i svetle. Prodajemo nove knjige, stare knjige, antikvarne knjige, dečje knjige, imamo police za policama knjiga, po mnogim zidovima ove velike, blistave katedrale. Zgrada je povučena u odnosu na prometan Market skver, ima uredno, lepo dvorište, a kamenu stazu što vodi do velikih hrastovih vrata u pročelju oivičavaju žbunovi lavande i ruzmarina. Leti okačimo nizove zastavica po ogradi od kovanog gvožđa, koju nam je ljubazno napravio jedan kupac, kao i tablicu s rukom ispisanim tekstom:

Dobro došli u knjižaru

Staro i novo

danas otvorenu od 9 do 17

Srdačno vas pozivamo da razgledate

Što se poslovne strane tiče, *Staro i novo* nije donosilo profit. Imali smo grupu odanih kupaca, naravno – takve ustanove ih uvek imaju – ali sasvim neznatnu grupu. Znači, novac je odnekud morao pristizati da održava posao u životu, da se Filipov stan na drugom spratu vrlo ukusno opremi. Nikad se nisam raspitivala. Filip ne priča o novcu, kao što nikad ne priča ni o čemu ličnom.

Imala sam i ja svoje romanse, ako se tako mogu nazvati. Barem ponude za romanse. Jedan momak, mlađi od mene, član redovne čudne grupe subotom posle podne (i koji je izgleda živeo u svetu najmanje deceniju iza svih ostalih – uvek je u crno-ljubičastoj sjajnoj trenerci), u više navrata mi je nudio broj svog faksa. Drugi (rumen, ne mogu reći baš i neprivlačan), nedavno mi je rekao da sam „najzgodnija“ žena koju je video „poslednjih meseci“. Što je očigledno netačno i što je navelo zaista lepu Dženu, koja se u blizini pretvarala da sređuje police, da se zakikoće. Ošinula sam je pogledom. Ona je uzvratila istom merom. A pre godinu dana, direktor obližnje osnovne škole (u našem gradiću ih je tri), redovni kupac s navikom da sve i svašta stavlja na račun škole, zadržao se i pošto sam ga uslužila, nakon što sam mu pružila ukusnu papirnu kesu s našim logotipom, pa je stajao. Nakašljao se i pozvao me, ako budem mogla, u četvrtak na večeru. Ako sam slobodna. Imao je očaravajući osmeh i gustu crnu kosu, za koju sam slutila da je farbana.

Jutros je moj otac doneo neke knjige, stare knjige moje babunje, moje bake. Ona je već dve godine u staračkom domu, ali nam je trebalo mnogo da sredimo njene stvari. Nema ih čak ni mnogo. Babunja, hvala bogu, nije baš mnogo skupljala. Međutim, tata u poslednje vreme ne radi brzo. Već sam ranije pregledala njene knjige, naravno, zadržala za sebe nekoliko njih koje pamtim iz detinjstva. Kad je pristala da pređe u dom, rekla je da moram sačuvati sve što hoću od njenih stvari. Više ne može da čita, rekla je, ne može da šije. Bio je to neizrecivo tužan trenutak. Ipak nismo imali drugog izlaza. Tata više jednostavno nije mogao da se stara o njoj. Predložila

sam da radim pola radnog vremena u *Starom i novom*, ali ni jedno ni drugo nisu hteli da čuju za to.

Videla sam oca kako ide stazom pa sam mu mahnula, ali on me nije primetio. Pritrčala sam teškim ulaznim vratima i otvorila mu.

Rekao je da donosi dvadesetak knjiga. Spakovao ih je u olupani stari koferčić.

„I on je njen“, kazao je. „Zadrži ga, Roberta, ako ti se dopada.“

Zadržaću ga. Volim stare kofere. Čak sam mu odmah smislila svrhu.

„Kako si danas?“, pitala sam tražeći mu po licu odgovor.

Već neko vreme je bled, lice mu je nekako sablasno žučkastosivo. Ali nikad ne govori kako se oseća. Zato je samo sleгнуo ramenima, kao što uvek radi, a što bi značilo: „Pa... znaš.“ Pre nekoliko nedelja mu se bolest povukla. Sad se opet vratila. To je sasvim iznenadna promena koja nas je oboje uplašila.

Filip je izašao iz kancelarije i rukovao se s ocem. Već su se vidali – dvaput – pa su mi obojica u poverenju rekla za onog drugog da je „pravi gospodin“. Filip je navaljivao da ocu plati knjige. Otac je hteo da ih pokloni. Na kraju je tata prihvatio dvadeset funti, što je nekakvo srednje rešenje. Ostao je na čaju u zadnjoj bašti pod bledim prolećnim suncem. Zatim je otišao vukući noge jer više nije hodao srčano i hitro kao nekad. Trudila sam se to da ne primećujem.

Ispraznila sam kofer. Na poklopcu je stajala pohabana nalepnica s natpisom „Gospođa D. Sinkler“. Dok sam nepotrebno brisala prašinu s knjiga, pitala sam se ko je to. Tata mi je rekao da je ovo babunjin kofer, ali mora da je prethodno pripadao gospođi Sinkler. Baba mi je oduvek bila štedljiva i gledala da sve sama napravi i popravi. Tata kaže da se tome naučila za vreme rata i neposredno posle njega, „jer su tad svi tako radili“. Tad to nije bilo samo pomodno.

Obrisala sam *Napredovanje deteta: od doline uništavanja do beskrajne slave* (knjigu koju ne pamtim da sam ikad videla u bakinoj kući) a iz nje su ispala dva uredno presavijena lista papira. Pismo! Nije bilo koverta, što je prava šteta. Odvila sam papir. Pismo naslovljeno Doroteji, mojoj babi, napisano je anemičnim plavim mastilom i sitnim, urednim rukopisom. Papir je bio još bleđi, plav, krt i suv, kao krila odavno uginulog insekta, požuteo po ivicama, i s rupicama što su se polako otvarale na prevojima. Naravno, razmislila sam da li da ga pročitam. Prevagnula je ljubopitljivost. Prosto nisam mogla da mu odolim.

Otad sam ga čitala i čitala, a i dalje ne nalazim smisla u njemu. Prvi put sam osetila čudnu želju da sednem. Zato sam sela na škripavu hoklicu, a ruka mi je drhtala dok sam polako čitala i trudila se da shvatim svaku reč.

Doroteja Pjetrikovski je moja baba. Jan Pjetrikovski je moj deda, kog nisam upoznala, čak ga nije upoznao ni moj otac. To su nepobitne činjenice.

Ali ovo pismo nema smisla.

Pre svega, moji baba i deda su bili srećno, mada kratko venčani, a u ovom pismu on izjavljuje kako ne može da se oženi njome. Zatim, pismo je datirano 1941. Vođa poljske eskadrile Jan Pjetrikovski, moj deda, poginuo je braneći London za vreme bombardovanja, novembra 1940.

Drugo poglavlje

Doroti Sinkler se preznojavala u lepljivoj pari vešernice. Vlaga joj je prianjala za lice iako je neprestano nadlanicom brisala čelo. Marama joj je odavno spala s glave i nije imala volje da prekida posao kako bi je opet privezala, te su joj se pramenovi kose lepili po licu kao pipci nekog stvorenja što se prikrada. Važno je ispuniti današnji dan nekim poslom.

Iz kotla u kom se iskuvavala Agina i Ninina odeća, u suprotnom, mračnom uglu, kiptalo je i šištalo kao iz nekog bakrača. Sledovanja svega su bila sasvim oskudna, a uniforme su se skoro svakog dana blatnjavile i mrljale. Doroti je znala da je najmanje što može da učini za devojke to da im jednom nedeljno priušti čisto, uštirkano i ispegvano rublje. Uprkos svim neugodnostima, na izvestan način je volela taj posao. Pranje kecelja, čarapa, gaćica, džempera, ženskih pantalonica, košuljica i dugih gaća, kao i sveg ostalog rublja iz gospodske kuće, sada je bilo više od posla. To joj je postao život. Trljanje, potapanje, ceđenje, mešanje po kotlu imalo je vlastiti ritam i davalo značenje njenim danima. Beskonačno valjanje veša, kome se upravo sva posvetila, i ceđenje samog

života iz odeće, čaršavâ i stolnjakâ. A vrhunsko zadovoljstvo, Dorotin omiljeni deo dana, bilo joj je kad rasprostre odeću i posteljinu na žice, pa posmatra kako se čaršavi, pokrivači i jastučnice nadimaju i vijore kao pobednička anđeoska krila.

Važno je ispuniti današnji dan nekim poslom. Baš... današnji... dan.

Ne sme se prepustiti razmišljanju. Ni o čemu. Od *onog* dana izveštila se u nerazmišljanju. Sve češće je mislila u slikama. Jezik ume da bude pristrasan, pa i dvosmislen. Više nije imala poverenja u reči. A opet, nije mogla sasvim ni da ih se odrekne. Volela je pisanje, pa se i okušala u njemu. Pisala je kradom, u osami, u svesku. Nije umela da crta, pa je morala da se služi rečima. Trudila se da raštrkane reči pretoči u nekakvu poeziju. No teško je bilo dostići smisao, teško je bilo zvučati umilno.

Digla je pogled s rublja. Osluškivala je i zurila kroz otvorena vrata kroz koja jedva da je nešto pare uspevalo da izađe. Nešto nije u redu. Otkako je izgubila... otkako je Sidni... Izgradila je šesto čulo, nešto gotovo nalik njuhu. „Onjušila“ je vazduh. Ostavila je Ninine mokre kratke pantalone zgužvane s oba kraja valjka za veš, obrisala je ruke o keceljicu i izašla na vrata vešernice. Pogledala je uvis, ali su je zaslepili sunce i belina krevetskih čaršava, jastučnica i blistavih stolnjaka poređanih u vrste. Žmirkala je prema nevino plavom nebu. Po njemu su se jurili oblačići, kao zaboravna dečica što beže kući na užinu.

Tad je začula zujanje, tiho brujanje pomešano s nekakvim mumljanjem i režanjem, kao kod uplašenog psa. Skoro istog časa ga je spazila kako krivuda pod nebom – avion hariken. Da se ne spušta prebrzo? Nikad nije videla avion da takvom brzinom sleće na zemlju. Srce joj je zatuklo, krv se skupila u glavu,

grlo joj se steglo. Poigrava li se to pilot? Doroti je netremice posmatrala. Ne. To nije igra. Pilot je u nevolji, a nije ni jedini.

„Molim te, nemoj“, naglas je izgovorila i potrčala stazom od crvene opeke. Pred njom su se raspršile kokoške, ljutito kokodačući, u svojoj gluposti nesvesne nove propasti koja se nadvila nad njih. Doroti je stigla do zadnje kapije, otvorila je i kročila na Dugačku zemlju, veliko polje koje je u mašti volela da zamišlja kao Arabijsku pustinju. Strahovala je da bi se ovako nešto moglo dogoditi. Gledala je već kako se piloti, tako mladi i neobuzdani, prave važni i izvode lupinge u vazduhu. Samo je pitanje trenutka, svaki put bi pomislila. Mora da je taj trenutak sad došao. Zašto nije iskočio? Pogođeni avion joj se primicao, mahnito se naginjući u stranu, kao polomljeno klatno. S užasom se osvrnula na kućicu, pa se opet okrenula harikenu i, s olakšanjem, uvidela da skreće od nje i od kuće, te leti prema pustom, prostranom polju. Hodala je kao opčinjena kroz klasove ječma što su se povijali i lepili joj se za gole noge, grebuckavo meki. Obično bi uživala u tom dodiru i smatrala da je s njim usklađena.

Avion je već bio sasvim blizu, blizu neizbežnog prizemljenja bez mnogo upliva pilota, blizu tla i blizu nje i talasastog ječma. Obrušio joj se nad glavom kao divovska ptica i na tren joj senkom pružio zaklon od sunčevih zraka.

„Doroti!“

To Agi zove izdaleka, pomislila je Doroti. Videla je dve vojničke košuljice kako poigravaju po Dugačkoj zemlji. Devojke su trčale. Nije se obazrela na Agino prodorno dozivanje.

Dobro je tako. To se taman uklapa, na samu Sidniju godišnjicu. Siroti njen izgubljeni Sidni. Mogla bi da mu se pridruži, tako valjda i treba, a i sad može. Na tren se začudila što se toga ranije nije setila. Odlučnim korakom se probijala kroz ječam. Gacala je prema harikenu koji se predao zemlji.

Nastala je buka nalik grmljavini, oblak crnog zagušljivog dima, mučan tup udar i zvuk sveopšte lomljavine.

„Doroti, molim te, dodaj šoljicu gospođi Lejn. Doroti, dodaj ovu gospođi Habard. I, Doroti, posluži sve milhbrotom. Ispravi se, Doroti. Pobogu, dete.“

Loše se osećala u novoj beloј keceljici, kruto uširkane kragne što ju je grebala po vratu. Gospođa Rut Onor, njena majka, s uobičajenom mešavinom ponosa i gađenja gledala ju je kako poslušno čini što joj je rečeno i svakoj prinosi po komad kolača. Dok su joj se gospođa Lejn i gospođa Habard ljubazno osmehivale, Doroti je izbegavala njihove poglede, znajući da će im u očima videti sažaljenje. Nije želela sažaljenje, nikako. Pitala se zašto je sažaljevaju. Mora da to ima nekakve veze s mamom. A još verovatnije sa smrću njenog oca. Izašle su već iz žalosti, pa ni majka ni kći više nisu nosile crninu. Ali mama bi i trebalo da se oseća usamljeno, zar ne?

Doroti je stajala mirno i posmatrala majku i njene prijateljice tračare kako grickaju kolač i srču čaj. Dan je bio vreo, a kecelja neudobna. Čeznula je da bude napolju, na suprotnom kraju bašte, pod onom čvornovatom jabukom, da bosonoga gaca po travi, da za sebe peva pesmice ili da u glavi ispisuje stihove svoje velike poezije i sanjari o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. U mašti je imala šestoro braće i sestara. Zvali su se Alisa, Sara, Piter, Gilbert, Henri i Viktorija. Znala je da bi je svi oni sada čekali u svežoj travi, na drvetu, dokono ćeretajući i međusobno se zadirkujući.

Gledajući kako kolač nestaje u brbljivim ustima triju žena, Doroti se zaljuljala. Grlo joj se skupilo a srce brže zakucalo. Bila je svesna da pada, da se prepustila i udarila u poslužavnik

sa čajem, da se lome šolje i tanjirići s ružinim pupoljcima, da se čaj proliva po novoj, krutoj beloj kecelji i po tepihu.

„Doroti! Doroti! O, kako si samo trapava.“

Osetila je da je nešto vrelo i oštro udara u stomak. Nešto drugo, vrelo, meko i mokro ošinulo ju je po licu. Svud oko nje kovitlao se zagušljiv gust dim, crn kao olujni oblak.

„Doroti! Vraćaj se!“ Agin glas je sad dolazio iz blizine.

Videla je devojke kako lelujaju s one strane olupine zahvaćene plamenom, kao dva svetionika sred podmukle magle. „Hoću da mu se pridružim“, izgovorila je Doroti, ali je niko nije čuo. Počešala se po vratu. Nova bela kecelja bila je prekruta, pregruba.

Majka ju je pomno posmatrala.

Doroti se zateturala. Padala je polako, u beloj kecelji poprskanoj krvlju, a u glavi joj se kovitlao vrtlog stida. More ječma joj je ublažilo pad.

Uvek će se pričati kako se Doroti Sinkler junački ponela pokušavajući da spase mladog pilota harikena koji je tog vrelog majskog popodneva 1940. našao smrt u polju Dugačka zemlja. Neustrašivo hrabra žena ni za čas nije razmišljala o sopstvenoj bezbednosti. Žena koju treba isticati kao primer drugima, žena kakva je Britaniji bila potrebna u to turbobno i strašno doba.

Doroti je znala pravu istinu.

Ipak je dozvolila da drugi tako veruju, pošto u tome nije videla nikakvu štetu.

Kasno posle podne obišla ju je gospođa Kompton. Pre toga joj je doktor Soums previo rane, koje su bile bolne, ali

površinske: ogrebotina duž stomaka i opekotine po licu. To što je izgubila svest i pala u ječam nesumnjivo ju je pošteđelo težih povreda. Lekar je izjavio da je ona jedna odvažna žena.

Gospođa Kompton je umela kod Doroti da izazove osećaj stida, što je ovu nerviralo. *Zna* li ona? Doroti je mislila da zna. Smatrala je da je gospođa Kompton veštica. Dok se slabšno smeškala staroj ženi, primetila je kako joj iz mladeža na levom obrazu raste tanka seda dlaka. Bar je mislila da je to primetila. A možda ni tog mladeža nije bilo? Teško joj je bilo da jasno vidi ljude, da vidi čvrste predmete, stvarnost.

„Nije mi jasno“, kazala je gospođa Kompton, „kako ti je samo palo na pamet!“

„Samo sam htela...“

„Znam, dušo moja, znam. Stvarno je to strašno.“

„Čitavo popodne tamo raščičavaju.“ Doroti je glavom pokazivala na polja ječma na Dugačkoj zemlji.

„Mislim da su sad već gotovi. Ne brini se ti za to. Uradila si koliko si mogla. Možda i više nego što je trebalo.“

„Nije to ništa.“

Ućutale su se i pijuckale čaj. Na gredi iznad šporeta kucao je sat. Udaljeni muški glasovi probijali su se kroz otvoren prozor. Glasovi ljudi koji su čistili ostatke ljudskog mesa i metala na Dugačkoj zemlji. Je li gospođa Kompton upamtila koju je ulogu Doroti igrala u prošlogodišnjoj drami? Je li svesna da je danas najtužnija od svih godišnjica? Doroti je podozrevala da nije. Razlog više da ne veruje toj ženi. Razlog više da je zamišlja poleglu, s glavom na krvavom panju, kako ružnog lica iskrivljenog od straha moli za milost dok Doroti diže tešku sekiru i kaže joj...

„Bio je Poljak“, rekla je gospođa Kompton.

„Čula sam da su stigli. Pre dve nedelje, jelda?“

„Tako je. Priča se da Poljaci mrze naciste još više nego mi.“ Gospođa Kompton je progutala poslednji gutljaj čaja. Pažljivo je spustila šolju i tacnicu na sto, pa se zagledala u Doroti, ruku spuštenih u krilo. A ova je skrenula pogled kroz prozor, pa se upiljila u muške glave što su poskakivale nad živicom od gloga od koje im se tela nisu videla. Razmišljala je o poljskom pilotu koji je sad mrtav, izgoreo i bestelesan. Deo njega ju je udario u lice. Dotakla je obraz i pod rukom osetila gazu. Mora da je izgledala strašno.

„Kako se ti držiš ovih dana?“, pitala je gospođa Kompton, nagnuvši se bliže.

„Dobro sam“, rekla je Doroti, pa ustala da pogleda kroz kuhinjski prozor. Napolju je kokoška čeprkala po prašini, pa izvukla glistu. S razumevanjem se uživala u glistinu zaludnu borbu.

„Dobro je. To je dobro.“

Gospođa Kompton je zvučala sumnjičavo. Hitro je pogledala na sat. Mora da krene, kazala je. Jedna mlada žena u susednom selu očekuje svoje prvo dete, a trudovi su joj počeli još jutros u pola pet. Verovatno je već vreme za usluge gospođe Kompton.

Doroti se zagledala u nju.

Gospođa Kompton je prišla vratima i podigla rezu. Okrenula se ka Doroti, koja je nepomično stajala leđima prema prozoru.

„Izvini, Doroti. Trebalo je odmah da se setim. Treba mi malo vremena, znaš. *Ono* je bilo nekako u ovo doba prošle godine, zar ne? Ako se dobro sećam? Kad god poželiš da razgovaraš o tome, sa zadovoljstvom ću te saslušati. Ne treba to da izbegavaš. Znam da se kroz ceo život junačimo, ali nešto može da krene da nas proganja, Doroti.“

Tek tad je izašla i zatvorila vrata za sobom. Doroti je i dalje zurila za njom.

Kako se ta žena samo usuđuje!

Dograbila je šolju koju je gospođa Kompton tako neotesano iskapila, pa je tresnula o vrata, tako snažno i brzo da nije stigla ni da razmisli šta radi. Trgao ju je prasak s kojim se šoljica razbila u paramparčad.

Osećajući bol tamo gde joj je vreo metal probio kožu, počistila je nered.

Alis, Sara, Piter, Gilbert, Henri i Viktorija živeli su, kretali se i disali u Dorotinim samotnim maštarijama. Nevolja je bila u tome što Doroti nije zapravo znala svoje mesto u toj porodici devojčica s glatkom plavom kosom i krepkih i snažnih dečaka s pračkama i obručima, sve šestoro sa svetloplavim očima i dugim trepavicama. Bili su blagosloveni, u njenoj mašti, najsavršenijim detinjstvom. Je li ona najstarija? Stroga, ozbiljna, jaka, glavna? Ili je negde u sredini, zanemarena, prenebregnuta i beznačajna? Možda je najmanja, crna ovca među devojkama, s dugom, neposlušnom smeđom kosom i zelenim očima. Heruvim s debeljuškastim nožicama. Ma ne, ne može tako. Malena Viktorija je najmlađa, ona je anđelak, ružičastih obraza, svetle kovrdžave kose i krupnih plavih očiju. Možda je Doroti bila pretposlednje dete. Zato joj je bilo dozvoljeno da se igra Viktorijinim lutkama i malim crnim kolicima. Tako već može, s dve starije sestre koje je teše kad padne, podižu je na noge i čiste od prašine. Braća su neodređenog uzrasta, ali su svi visoki i bučni. Na Doroti ne obraćaju pažnju.

Prvi muškarac koji je na nju obratio pažnju, mnogo godina pošto su zamišljena braća i sestre skliznula niz padinu njenih čežnji, postao joj je muž. Udvaranje je kratko trajalo, da bi

joj majka, koja se s tim nije slagala, na kraju obznanila: „Ako se udaš za tog... čoveka... neću više s tobom progovoriti.“

Doroti ga je upoznala na jednoj sahrani 1934. Tog leta joj je umrla tetka Džejn, upečatljiva osamdesetdvođodišnjakinja. Doroti je retko viđala tetku Džejn, i to samo u detinjstvu. Znala ju je kao majčinu buntovnu stariju sestru, koja se udala ispod svog staleža i otišla od kuće u Oksfordu daleko na sever, čak u Linkolnšir. Majka je na vest o sestrijoj smrti samo nabrala usne i namrštila se.

„Moramo otići u tu groznu grofoviju. Doroti, ne zaboravi da mi spakuješ krzno. Nnam nameru da se smrtno razbolim u nekakvoj crkvenoj porti u Linkolnširu, ni zarad sestre, niti bilo koga.“

„Mati, avgust je. Prilično je toplo. Čak i u Linkolnširu.“

Naravno, Doroti je ipak spakovala krzno, kao i mnoge druge stvarčice. Putovale su vozom. Veći deo puta Doroti je gledala kroz prozor trudeći se da ne sluša stalne majčine zahteve. Po zlatnim poljima, tog žarkog avgusta, videla je ljude kako rade, videla je traktore, kola i konje, žetvu. Učinilo joj se da vode zavidan život, na čistom vazduhu, u radu na zemlji, na zlatnim poljima, pod zlatnim suncem, pozlaćene kože.

Kad se upoznala s naočitim Albertom Sinklerom, oličenjem ratara, i čula njegovu priču o životu na zemlji, gutala mu je svaku reč. Otkud on na sahrani?

„Moja sestra je bila spremačica gospođe Džejn, a ja sam ponekad pomagao oko kuće, čistio oluke, skupljao opalo lišće. Gospođa Džejn je bila fina žena. Otmjena. Kažu da je porodica nije volela. Sam bog zna zašto, pošto bolju osobu nije lako naći.“

„Ta 'porodica' smo majka i ja.“

„Izvinite. Nisam...“

„Nemojte se izvinjavati. Moja mati je se odrekla. Ona se svakoga odrekne, pre ili kasnije.“

Dve nedelje kasnije, po povratku u Oksford, Rut se odrekla svoje jedine kćeri čim je saznala za njenu nameru da se uda za onog Alberta – „Berta?“ – Sinklera. Doroti je bilo drago. A ako je to značilo da će završiti baš kao tetka Džejn, to jest da će je majka odbaciti i zaboraviti, utoliko bolje. Otišla je iz Oksforda vozom, ovog puta sama, noseći u štofanoj torbi „lične stvari“, a u ušima odjek poslednjih majčinih upozorenja: „Zažalićeš ti zbog ovoga! Ništa od toga neće biti! On nije dovoljno dobar za tebe!“ Tako je Doroti utekla na slobodu od svog produženog i žalosnog detinjstva.

Doroti je ostala devica sve do prve bračne noći, 12. novembra 1934. Bilo je to na njen trideset četvrti rođendan. Albert, koga je i dalje jedva poznavala, pokušao je da bude blag i nežan, ali je bio i veoma nestrpljiv. Onako pun muške snage, malo ju je ipak povredio. Potrudila se da to sakrije, ali njemu je svejedno bilo jasno, pošto nije bio baš glup čovek. Izvinio joj se. Prihvatila mu je izvinjenje. Naravno, posle je bilo bolje. Bio je krupan čovek, mišićav i jak, grube kože, a s vremenom je Doroti zavolela njegove zagrljaje, toplinu i snagu. Četiri meseca posle venčanja usledila je prva trudnoća, ali joj nije bilo suđeno da potraje.

Za njom još jedna, pa još jedna.

Konačno, posle nepune četiri godine braka i pet pobačaja, Doroti je odustala pa se, umesto čežnje za detetom, predala nemogućim, nepodnošljivim snovima i pomirila sa sudbinom. Postala je žena najamnog radnika na farmama, vična pečenju, pranju i šivenju, gajenju povrća na parčencetu zemlje i omanjeg jata kokoši. Od majke nije bilo glasa, pa je posle nekoliko usiljenih pisama u kojima joj je govorila o svom mužu, o novom životu, o trudnoćama, prestala da održava

tu vezu. Kao da joj je rođena mati, a ne tetka Džejn, ležala u grobu u porti crkve u Loderstonu.

Avgusta 1938. Doroti je šesti put zatrudnela i baš u to vreme se „ozbiljno“ dala na pisanje poezije. U početku kolebljivo, nesigurna kako da odabere reči koje nešto znače. Ipak se trudila i pisala, preko dana, dok bi sama ručala ili pila popodnevi čaj. Svesku je krila iza šerpi i lonaca, u dnu kuhinjskog kredenca. Krila ju je u fioci stola ili pod krevetom. Krila ju je na mestima na kojima je Albert neće naći.

Ovog puta je prebacila preko dva meseca. Osećala je mučninu, povraćala je, bez razlike, u svako doba dana. Dojke su je bolele i plakala je bez ikakvog povoda. Kad je ušla u četvrti mesec trudnoće, posetila ju je gospođa Kompton, koja je pripremala pokojnike za sahranu i radila kao mesna babica, pa joj se podsmešljivo zagledala u narasli stomak.

„Misliš li da je muško?“

„Nemam pojma“, odgovorila je Doroti.

Ta žena joj je već bila nepodnošljiva.

„A kako se ti osećaš?“

„Hvala na pitanju, bolje mi je otkad sam prestala da povraćam.“

Gospođa Kompton je klimnula glavom na način za koji je valjda smatrala da odaje mudrost. Doroti je odvrtila pogled od nje. Mrzela ju je. Nije mogla da podnese te oči koje, čak i kad su pune razumevanja, kao da se rugaju. Gospođa Kompton je bila u kasnim pedesetim, možda i ranim šezdesetim godinama života. Sama je rodila šestoro dece, od kojih je petoro doguralo do odraslog uzrasta. Najstariji sin joj je poginuo u Velikom ratu. Tri ćerke, sve debele i plodne, i mlađi sin, živeli su tu u selu, svi tu udati i oženjeni, i svi su u

redovnim vremenskim razmacima doprinosili rastu vojske unučadi gospođe Kompton.

Doroti je, u stvari, i mislila da bi dete koje nosi moglo da bude dečak. Već mu je smislila i ime: Sidni. Ali to nije htela da otkrije gospođi Kompton. Albert, koji je mnogo radio, a sad već mnogo i pio, sve manje i manje lep, već je rekao da može dati detetu ime koje želi, pod uslovom da ne bude „glupo“. Ime Sidni je prihvatio. Sidni će i biti. Albert je osećao olakšanje što će mu žena najzad roditi dete. Ljudi na farmi, u selu, u pabu, uveliko su mu se rugali što u braku nema dece. Mora da nešto ne radi kako treba. Zna li on gde treba da ga stavi? Zajedljive primedbe su mu već dodijale i okrenule ga protiv žene. Sveo se na kameno lice, kruta leđa, sleganje ramenima, podrugljiv izraz. Najzad je mogao da se ponosi njenim okruglim, zategnutim stomakom i širokim osmehom. Naglo mu se prolepšala. Postala je onakva žena kakva je želeo da bude.

Kad je već bila pet meseci trudna, osećajući se kao rasi-pnica, Doroti je sela u autobus za Linkoln gde će nabaviti potrepštine za bebu. Kupila je koferčić u kom će držati sve ono što je nameravala da sašije i isplete. Kofer je bio malen, četrdeset pet centimetara širok, dvadeset centimetara dubok, a svega trideset tri centimetra od gore do dole. Bio je boje rđe, s mrkom drškom od bakelita, dve bravice i ključićem sličnom igrački. Bio je postavljen hartijom s bleđim kariranim uzorkom. Unutra se nalazila malena nalepnica na koju je valjalo napisati ime vlasnika, pa je krupnim, zaobljenim rukopisom napisala *Gospođa D. Sinkler*. Olizala je nalepnicu i pilepila je s unutrašnje strane koferčeta.

U varoši je još kupila tkaninu i vunu, a obnovila je i zalihe konaca i igala. Sad je kucnuo čas da se dela. Sve priče o predstojećem ratu za nju su bile beznačajne koliko i ona voda

kojom slikar nakvasi platno pre nego što će početi akvarel. Rat je bio maglovit ili je bio zamagljen, možda je bio negde daleko, a možda ga uopšte i nije bilo. Bila je trudna, više nije osećala mučninu i vratila joj se stara snaga. Samo je to znala. Bebi će trebati džemperi, ogrtači, jakne, čarapice, ćebad, šalovi... Bebi će trebati majka koja sija od sreće, sposobna, delatna i predostrožna majka.

Koferčić je taman stao ispod kreveta, a Doroti je smesta prionula na posao da ga što pre napuni. Za nekoliko nedelja s oduševljenjem je sašila dve duge košuljice od mekog pamuka, isplela tri bluzice s odgovarajućim kapticama i čarapicama, isplela ćebence od svetle runske vune i sašila belu odoricu za krštenje. Plodove svog rada nikom nije pokazivala, čak ni Albertu, koji je primećivao njeno vredno zvrckanje iglama za pletenje, mrštenje i uzdahe, povremenu razdražljivost, kao i zadovoljni smešak kad bi joj posao dobro išao. Šila je i plela svako veče, pod svetlom gasne lampe, u potpunoj tišini, dok bi on čitao novine i pričao joj o ratu za koji je tvrdio da je neizbežan. Gotovo ga i nije slušala, sva obuzeta skorim dolaskom bebe na svet, materinstvom koje joj je najzad bilo nadohvat ruke. Sa svakim ubodom igle približavala se tom trenutku, tom novom i tajanstvenom stanju. Sa svakim ubodom potvrđivala joj se stvarnost života u utrobi. Sa svakim bodom igle približavala se onom danu u kom će zauvek i bespovratno reći zbogom svome devojaštvu. Svudu što je ikad gajila sad je ulagala u pokret iglama, u ubod iglice u prst. Buduća majka je kiptela životom i snagom.

Kako bi završila koji komad odeće, tako bi ga prala i, po potrebi, štirкала i peglala. Ređala je rukotvorine jednu po jednu u koferče, s velikom pažnjom, kao da je svaka od njih samo dete. Izvadila je svesku iz kuhinjskog kredenca i sakrila i nju pod dečje odelo, na dno koferčića. To je sad bila njena

nova skrivnica, njeno blago – tajno, lično, neprikosnoveno. Sve je posula osušenom lavandom iz bašte, tobože kako bi sprečila moljce da se slade vunom, a zapravo stoga što je volela taj jednostavni kiselkastoslatici miris, najpouzdaniji miris na svetu. Kad joj je došlo vreme da se porodi, sva oprema za bebu je bila spremna, a u braku je nagrađena darežljivošću. Albert je uštedeo nešto novca i kupio dečja kolica, crna i glomazna. Izdeljao je kolevku u šupi, radeći na njoj svakodnevno po završetku poslova na farmi. Zahtevao je od svoje žene da uveče odmori noge, a on bi joj donosio čaj koji je sâm skuvao.

Koferče je ležalo pod krevetom, čekalo da se blago koje je čuvalo iz njega izvadi, da mu se poklopac podigne i po njemu počnu da vršljaju žudne, drhtave ruke. Kad pruži ruke može da dotakne onaj san koji više nije bio samo san. Ovog puta se pretočio u nešto krupno, čvrsto i neiscrpno. Ako bi joj se u srce katkad i uvukla zebnja, Doroti je se potom ne bi sećala. Pamtila je samo iščekivanje, onu razdražujuću, prezasićenu, tešku žudnju da najzad počne tajna materinstva.

Jer ovog puta će sigurno početi.

Treće poglavlje

<i>Kolica firme Silver kros:</i>	<i>150 funti</i>
<i>Komplet ćebića za kolica:</i>	<i>5,5 funti</i>
<i>Komplet čaršava za kolica pastelne boje:</i>	<i>5 funti</i>
<i>Ukupno:</i>	<i>160,5 funti</i>

HVALA NA UPLATI

(Rukom napisana priznanica iz sad nepostojeće prodavnice s polovnom dečjom odećom *Portikle i ćebenca*, nađene u *Dinovom* izdanju *Devojčicâ* Luize M. Alkot, s očuvanim uvijačem na kom je prikazana Džo Marč kao lepotica. U svakom slučaju dovoljno lep primerak da se nađe na policama polovnih knjiga za decu po ceni od 2,50 funte.)

Filip živi u stanu iznad *Starog i novog*, a danas mi je treći prepad na njegov dom za ovih jedanaest godina kako radim kod njega. Prvi put je bilo kad sam pomagala u spremanju skromne zabave koju smo priredili uz otvaranje nove velike prostorije s knjigama. Filip je kupio gotovu hranu u

samoposluzi *Vejtrouz*: kanapee, umake, sir, krekeri, grožđe, vino. Trebalo je da mu pomognem da sve snesemo u knjižaru, gde smo to poredali na veliki okrugli izložbeni sto u predvorju. Tog dana smo širom otvorili francuske prozore i pozvali goste da sede u bašti. Bila je to moja zamisao, pa iako se Filip u početku nećkao, pristao je da pokušamo. Kasnije je to postala tradicija kojoj se naši kupci raduju.

Sledeći put sam mu ušla u stan kad sam, prošle zime, proveravala kako mu je pošto je dobio grip. Bilo mu je sasvim dobro, uistinu, ali se osećao „usrano“. Kašljao je i zajapuren ležao sklupčan pod ćebetom na kožnom kauču boje višnje. U ruci je stezao ugrižan viski i gledao *Sudiju Džudi*. Rekao je da je suviše bolestan da bi se gnjavio televizijom namenjenoj domaćicama, da mu je teško i da menja kanale. A – što je i najgore – nije mogao da čita jer su mu se oči „topile u dupljama“. Uostalom, sasvim mu se sviđala *Sudija Džudi*. Grešno zadovoljstvo, rekao je. Nemoj nikom da kažeš. Zatim je rekao nešto zaista čudno.

„Roberta, znaš li da sam te zaposlio samo zato što si se načelno složila sa mnom kad sam kazao da su većina ljudi potpuni i kompletni pokvarenjaci. Sećaš li se?“

I pored preterivanja, sećala sam se. Znam da sam pomislila: evo nekog s kim bih mogla da radim. Međutim, dok je slomljen ležao na kauču i stezao ugrižan viski, očigledno se užasno osećajući, iznenadila sam se što se sećao „razgovora za posao“ sasvim jasno kao i ja.

Džena. Ona je... neočekivana. Sofija i ja posmatramo ljubavnike s pomešanim osećanjima rasonode i zapanjenosti. Filip? Džena? Filip i Džena? I kupci su nam zbunjeni. Neki šapuću kako to neće potrajati. Ona nije njegov tip. On nije njena liga. Ona nije *njegova* liga. Govore neki.

Morate razumeti da Filip nije samo knjiški tip s naočarima. On je nemaran, voli farmerke i da mu košulje vise. Mišjesmeđa kosa mu se uvija na vratu. Iznenadujuće je lep kad ga pogledate sasvim pomno. A Džena je slatka, neporecivo vrlo lepa. Svakako da shvatam privlačnost s obe strane. Znaju se šest meseci i još su zajedno, mimo svih očekivanja, skriveni u Filipovom stanu uređenom s ukusom.

Džena ima moderne plave talasaste uvojke, plave oči. Ona je tip žene u koju će na ulici i svugde zuriti svi heteroseksualci od dvanaest do sto dvanaest godina. A ona je ovde, krije se od sveta u knjižari *Staro i novo*, kao devojka njenog zajedljivog vlasnika od četrdeset i nešto godina. Sofija i ja slutimo da se presreću po knjižari. Rade zajedno, možda se skrivaju u zadnjoj prostoriji među polovnom beletristikom, pa kao da pobegnu jedno od drugog kad uđem, zbog čega promovam izvinjenje i obrazi mi se zarumene od preneraženosti. Džena me pogleda onako kako ona ume – poluzabavljeno, poluprekorno. Ja se povučem, ne usuđujući se da pogledam Filipa. Nikad nisam sasvim sigurna ko od nas troje treba da se najviše stidi.

Džena bar sad čita više. Ne verujem da je mnogo čitala pre nego što je počela da radi u *Starom i novom*. Uopšte nije knjiški tip, šta god to bilo. Ona raspakuje knjige koje nam se svakodnevno isporučuju, grickajući donju usnu štriklira ih na priznanici o prijemu pošiljke, proverava jesu li sve na broju, brižljivo ih ređa po policama, pod pult stavlja knjige koje su naručene za kupce. Usredredi se kao devojčurak koji uči novu veštinu preskakanja konopca. Često traži pomoć, a Sofija i ja joj je strpljivo pružamo. Sve treba da učimo, a zajedno smo dobar tim. Znam da se Filip ponosi nama.

Danas je u Filipovom stanu mračno i tiho. Džena me pušta unutra i, ne dodirujući me baš, ipak me gura. Pali veliku

Tifanijevu lampu pored kožnog kauča boje višnje. Pita me hoću li nešto da popijem. Neću. Sebi sipa džin i tonik. Danas nije sišla da radi: nije joj dobro. Ne promiče mi prisnost s kojom se kreće po stanu, rukuje Filipovim predmetima, sipa njegov džin. U tom mirnom okruženju, Džena je nervozna kao carić, a meni je nje žao iako ne razumem zašto. Nešto nije u redu.

Osećam se kao uljez u Filipovom carstvu. On je na sajmu knjiga – tamo je čitav dan – pa je upozorio Dženu da ga ne očekuje pre pola devet uveče. Sad je dva, a draperije su do kraja navučene, prazna šolja kafe i tanjir pun mrvica još zabašavaju na stočiću. Nekako je sve aljkavo, što Filip obično ne podnosi.

„Naiskap“, kaže Džena i brzo ispije piće. Nasmehim joj se ne znajući šta da kažem, ne znajući o čemu se radi.

„Roberta, u nevolji sam“, objavi ona.

„U kakvoj nevolji?“

„U onoj starinskoj. Znaš. 'U nevolji.'“

Sad se čak rasplače, pa zakloni lice šakama i praznom čašom. Stanem uz nju, pa joj protrljam ruku i mrmljam nešto utešnim glasom. Ne znam šta da kažem.

Na kraju joj suze presahnu. Izvadi kutiju s papirnim maramicama ispod velikog, okruglog stakla boje dima na stolu.

„Šta sad o meni misliš?“, pita Džena i sipa još pića, pa pije malo mirnije. Sasvim blago joj se tresu bele šake.

„Neću te osuđivati, Džena“, kažem. „Zaboga, odrasla si i Filip je odrastao. To nije ništa nečuveno, zar ne? Možda je... neočekivano, možda... ali nešto ćete već smisliti. Šta Filip misli o tome?“

Pogleda me užasnuto.

„O“, izustim i pogledam u pod, pa u prekriven prozor, u veliko ogledalo s pozlaćenim ramom iznad kamina.

„Saznala sam pre nedelju dana. Osećala sam umor. Kasnila mi je menstruacija. Obavila sam test za utvrđivanje trudnoće. Roberta, bilo je pakleno, zaista. Znaš, ne želim decu. Nikad ih nisam želela. Nikad ih neću želeti. Uvek sam tako pazila, ali sad ovo... propast.“

„Mislim da bi ovaj razgovor trebalo da vodiš sa Filipom“, kažem pa proklinjem sebe što zvučim tako uštogljeno.

„Što bi pa trebalo?“

„Zato što... to nema nikakve veze sa mnom. Beba je Filipova.“

„Nije. Ne verujem... Hoću da kažem, nisam sigurna.“

Istog trena, s grižom savesti i zbunjeno, osetim veliko olakšanje. Nije njegova beba. Moguće da nije njegova. *U redu je*. Beba je nekog drugog. Ali čija? Je li to ona...?

Nisam baš hrabra žena. Izbegavam sukobe svake vrste. Zato sedim i ćutim, ne znam šta da kažem toj ženi koja preda mnom drhti. Ne mogu da mislim na Filipa – koji je, po mom mišljenju, poslednji na svetu što bi trpeo dvoličnost. O, sirota Džena. Ne mogu ni da zamislim kako se oseća... kakva zbrka.

Zaista je vrlo lepa. Prava lepotica. A mene, kao i svakog, među njima i Filipa, privlači lepota. Prosto vas usisa, da i ne primetite. Zato ne zameram Filipu što... razumljivo je. Nije kaluđer i ne treba da živi isposnički. Niti se mene tiče išta od toga, naravno. Ovde samo radim, ništa više, mada volim da mislim kako bi me Filip mogao neobavezno nazvati „prijateljicom“.

Džena uzdahne pa spusti praznu čašu. „O čemu razmišljaš?“, pita.

„O, ni o čemu“, kažem. Tako sam beskorisna, posebno u nezgodnim trenucima, a ovo je baš takav trenutak.

Ovo je kriza.

Džena se zavalila na kauč i rasplače, otprilike na minut, pa teatralno izduva nos. Ja se polako navalim na jastuke na kauču i sednem pored nje, a ona mi se nasloni na rame.

Potapšem je po kolenu, protrljam joj leđa. „Džena, biće sve u redu“, kažem.

Postoji klinika. Jedna njena prijateljica... svejedno, postoji klinika. Ima zakazano za sutra ujutro i postaraće se za to. Srediće zbrku. Filip nikad neće saznati. Hvala bogu da je i sutra na sajmu. Nikad ne sme saznati za ovo, nikad. Ona ga voli. Zaista ga voli. Pogrešila je. Zar ne grešimo svi, Roberta? Stari momak, hoće da mu se vrati, slomila mu je srce... sažalila se na njega načas. Glupo.

„Jesi li ikad abortirala?“, pita me.

„Nisam“, kažem s jedva primetnom zadržkom.

„Ne bih da idem sama. Mislim na kliniku.“

„Shvatam te.“

„Hoćeš li sa mnom? Molim te.“

„Hoću, naravno da ću poći.“

„Znaš, nemam koga drugog da pitam. Nemam nikog.“

„Poći ću s tobom“, ponovim.

„Neću da pitam Sofiju.“

„Znam.“

Sličnih su godina, po dvadeset i nešto, obe neposredne, svakako barem devetke i po od mogućih deset bodova. Sofi ima kestenjastu kosu i smeđe, sanjalačke oči. Zategnuta je i preplanula i prilično lepa. Među njima vlada takmičarski duh, tiha ljubomora – ništa očito, ništa ružno, ali nešto postoji. Iz prikrajka s uživanjem pratim njihovo suparništvo, na bezbednom odstojanju od sukoba, ja, dobrih deset godina starija i jaka sedmica. Kad mi je sve potaman. Kad mi je baš onako potaman. Nisam im nikako suparnica, nema potrebe da se te devojke osećaju ugroženo, ni od mene ni jedna od druge, pa mogu prosto da gustiram kao nehajni posmatrač. Pa, ne baš. Obe te žene su mi sad prijateljice. A jednoj sam potrebna.